

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੱਸ਼ਟ

आਸਾਧਾਰਣ

EXTRAORDINARY

ਅਸਾਧਾਰਣ

ਭਾਗ XIV - ਅਨੁਭਾਗ - 1

PART-XIV-SECTION-1

ਭਾਗ XIV - ਅਨੁਭਾਗ - 1

ਪ੍ਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

PUBLISHED BY AUTHORITY

ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ

सं १]	नई दिल्ली,	शुक्रवार, 22 फरवरी,	2002 / 3 फाल्गुन,	1923	(शक)	[खण्ड - XI]
No. 1]	NEW DELHI,	FRIDAY, FEBRUARY 22,	2002/PHALGUNA 3,	1923	(SAKA)	[VOL-XI]
नं० १]	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ,	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, 22 ਫਰਵਰੀ,	2002/3 ਫਾਲਗੁਨ,	1923	(ਸ਼ਕ)	[ਜ਼ਿਲਦ - XI]

विधि और न्याय मन्त्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, शुक्रवार, 22 फरवरी, 2002 / 3 फाल्गुन, 1923 (शक)

ਸੀਡਜ ਏਕਟ, 1966 ਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਵਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਧਿਕੂਤ ਪਾਠ (ਕੇਨ੍ਦ੍ਰੀਯ ਵਿਧਿ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖਣਡ (ਕ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੌਜੂਦਾ ਇਸਕਾ ਪ੍ਰਾਧਿਕੂਤ ਪਾਠ ਸਮਝਾ ਜਾਏਗਾ।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
 (LEGISLATIVE DEPARTMENT)

NEW DELHI, FRIDAY, FEBRUARY 22, 2002/PHALGUNA 3, 1923 (SAKA)

The translation in Punjabi of The Seeds Act, 1966 is hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative text there of in Punjabi under clauses (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ

(ਵਿਧਾਨ ਵਿਭਾਗ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, 22 ਫਰਵਰੀ, 2002/3 ਫਾਲਗੁਨ, 1923 (ਸ਼ਕ)

ਸੀਡਜ ਐਕਟ, 1966 ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ (ਕੇਂਦ੍ਰੀਯ ਕਾਨੂੰਨ) ਐਕਟ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਉ) ਅਧੀਨ ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਯੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀਜ ਐਕਟ, 1966

(1966 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ: 54)

[1 ਜੂਨ, 2000 ਤੱਕ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ]

[29 ਦਸੰਬਰ, 1966]

ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਕਾਸੀ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਵਿਨਿਯਮਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ
ਤਲੱਕ ਰਖਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ।

ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਸਤਾਹੁਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣੇ :-

1. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਬੀਜ ਐਕਟ, 1966, ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ।

ਸੰਖੇਪ ਨਾ,
ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ
ਅਰੰਭ।

(2) ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹੈ ।

(3) ਇਹ ਉਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਨਾਫਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ
ਅਧਿਸ਼ੁਦਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਯਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਪਬੰਧਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ
ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕਾਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ ।

2. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰਵੇਂ ਨ ਲੈਂਡੇ,-

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

(1) “ਖੇਤੀ” ਵਿੱਚ ਬਾਗਬਾਨੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(2) “ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ
ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ;

(3) “ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 18
ਅਧੀਨ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ।

(4) “ਕਮੇਟੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਕੇਂਦਰੀ
ਬੀਜ ਕਮੇਟੀ ;

(5) “ਪਾਤਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਬਕਸਾ, ਬੋਤਲ, ਕੁੱਪਾ, ਟੀਨ, ਢੋਲ, ਡੱਬਾ, ਧਾਰਣ
ਪਾਤਰ, ਬੋਰੀ, ਬੈਲਾ, ਰੈਪਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸਤ ਜਾਂ ਚੀਜ਼
ਰੱਖੀ ਜਾਂ ਪੈਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ;

(6) “ਬਰਾਮਦ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਲਿਜਾਣਾ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ
ਬਾਹਰ ਹੈ ;

(7) “ਦਰਾਮਦ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ
ਲਿਆਉਣਾ ;

(8) “ਕਿਸਮ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਛਸਲ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ
ਉਪ-ਜਾਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਅਲਗ ਜਾਂ ਸਮੂਹਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਨਾਲ
ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੰਦ ਗੋਡੀ, ਮੱਕੀ, ਧਾਨ ਅਤੇ ਕਣਕ ;

(9) “ਅਧਿਸ਼ੁਦਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ” ਦਾ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ

ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕੋਈ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ;

- (10) “ਮੁਕੱਰਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰਰ;
- (11) “ਬੀਜ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬੀਜਣ ਜਾਂ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਹੇਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ-

 - (i) ਖਾਧ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੀਜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ;
 - (ii) ਵੜ੍ਹਵੇਂ ;
 - (iii) ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦੇ ਬੀਜ ;
 - (iv) ਪਟਸਨ ਬੀਜ ;

ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਾਧ ਫਸਲਾਂ ਜਾਂ ਡੰਗਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਅਤੇ ਕੰਢ, ਪਤਰ ਕੰਦ, ਪ੍ਰਕੰਦ, ਜੜਾਂ, ਕਲਮਾਂ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਿਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਰਧਤ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ;

- (12) “ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 12 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ;
- (13) “ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ;
- (14) “ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ” ਦਾ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ;
- (15) “ਰਾਜ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ” ਦਾ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ ਰਾਜ ਲਈ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਰਾਜ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ; ਅਤੇ
- (16) “ਪ੍ਰਕਾਰ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਉਪ-ਵੰਡ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਧੇ, ਝਾੜ, ਪੌਦੇ, ਫਲ, ਬੀਜ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੱਛਣਾ ਤੋਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

3. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸ ਐਕਟ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਦੇ ਅਮਲ ਦਰਸਾਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਾਓਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਕਮੇਟੀ । ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹੋਰ ਕਾਜਕਾਰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਕਮੇਟੀ ਸੱਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਗਠਤ ਕਰੇਗੀ ।

(2) ਕਮੇਟੀ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇਗੀ, ਅਰਥਾਤ : -

- (i) ਇਕ ਚੈਅਰਮੈਨ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- (ii) ਅੱਠ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਜ ਉਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣਗੇ;

(iii) ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ।

(3) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲੀ ਨ ਹੋ ਜਾਣ, ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਲਈ ਪਾਤਰ ਹੋਣਗੇ ।

(4) ਕਮੇਟੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਤਾਬੇ, ਕੋਰਮ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਡ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਦੇ ਵਿਨਿਯਮਨ ਲਈ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ ।

(5) ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਉਪ-ਕਮੇਟੀਆਂ, ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਜਕਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਈ, ਜੋ ਉਸ ਉਪ-ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਡੈਲੀਗੋਨ ਨੀਤੇ ਜਾਣ, ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ।

(6) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਉਪ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਨਜ਼ਿੱਠੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ।

(7) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਕਲਰਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਦੇਵੇਰੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ।

4. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਜਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਿੱਠਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨ ਸਕੇਗੀ ।

(2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰਾਜ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨ ਸਕੇਗੀ, ਜਿਥੋਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

5. ਜੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ, ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਵਿਨਿਯਮਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣਾ ਐਲਾਨ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਐਲਾਨੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ।

6. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਲਿਖਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ,-

(ਇ) ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਬਾਰੇ ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਪਨ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ;

ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ
ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ
ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੀਜ
ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ।

ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ
ਪ੍ਰਕਾਰ
ਅਧਿਸੂਚਿਤ
ਕਰਨ ਦੀ
ਸ਼ਕਤੀ ।

ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ
ਖਾਲਸਪਨ
ਆਦਿ ਦੀਆਂ
ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ
ਸੀਮਾਵਾਂ
ਉਲਿਖਤ ਕਰਨ
ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ।

(ਅ) ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਜੋ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਬੀਜ ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਲਸਪਨ ਦੀਆਂ ਥੰ� (ਉ) ਅਧੀਨ ਉਲਿਖਤ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੋਣ।

ਅਧਿਸੂਚਿਤ
ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਬੀਜਾਂ ਦੀ
ਵਿਕਰੀ ਦਾ
ਵਿਨਿਯਮਨ ।

7. ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਖੁਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਮੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕਰਨ, ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰਖਣ, ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ, ਵੱਟਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ—

- (ਉ) ਉਸ ਬੀਜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਬਤ ਸ਼ਨਾਖਤ ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ;
- (ਅ) ਉਹ ਬੀਜ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਥੰਡ (ਉ) ਅਧੀਨ ਉਲਿਖਤ ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਲਸਪਨ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨ ਹੋਵੇ ;
- (ਇ) ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਥੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਉਲਿਖਤ ਉਸ ਦੇ ਸਹੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਅਜਿਹੇ ਬੀਜ ਦੇ ਪਾਤਰ ਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ
- (ਸ) ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

ਪ੍ਰਮਾਣਨ
ਏਜੰਸੀ।

8. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਾਜਕਾਰ ਨਜ਼ਿਠਣ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਪਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ।

ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ
ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਥੋਰਡ।

8ਉ. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰ ਵਿੱਚ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਥੋਰਡ (ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਥੋਰਡ ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗੀ ।

(2) ਥੋਰਡ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੇਗਾ,

ਅਰਥਾਤ,—

- (i) ਇਕ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- (ii) ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੋਜਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ;
- (iii) ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੋਜਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ;
- (iv) ਅਜਿਹੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਜਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣਗੇ ।

(3) ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲੀ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ :

ਪਰੰਤੂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (ii) ਜਾਂ ਖੰਡ (iii) ਅਧੀਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਤਦ ਤਕ ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

8ਅ. ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਮਿਲਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰੱਤਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਡੇਲੀਗੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

8ਇ. ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਗਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗਠਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਸੀ।

ਬੋਰਡ ਜਾਂ
ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ
ਕਾਰਵਾਈਆਂ
ਦਾ ਉਸ ਵਿੱਚ
ਕਿਸੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ
ਦੇ ਕਾਰਨ
ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨ
ਹੋਣਾ।

8ਸ. ਬੋਰਡ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਮੁਦ ਆਪਣਾ ਜਾਬਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਾਬਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਦਾ ਵਿਨਿਯਮਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਸਕੇਗਾ।

8ਹ. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ —

ਬੋਰਡ ਲਈ
ਜਾਬਤਾ ।

(i) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ

ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਅਫਸਰ।

(ii) ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਦੇਵੇਰੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ।

9. (1) ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬੀਜ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ, ਵੇਚਣ ਲਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਵੇਚਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਰਵੇਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਬੀਜ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਸਕੇਗਾ।

ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ
ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਹਰਿਕ ਦਰਖਾਸਤ ਅਜਿਹੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਛੀਸ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(3) ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿ ਉਹ ਬੀਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ, ਮੁਕੱਰਰ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ :

ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹੇ ਮਿਆਰ ਉਸ ਬੀਜ ਲਈ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਅਧੀਨ ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਪਣ ਦੀਆਂ ਉਲਿਖਤ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ
ਦਾ ਪਰਤਾ
ਲਿਆ ਜਾਣਾ।

10. ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਹਵਾਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ, ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ —

(ੳ) ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਕਿਸੇ ਅਵਸ਼ਕ ਤੱਥ ਬਾਬਤ ਗਲਤ-ਦਰਸਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ; ਜਾਂ

(ਅ) ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦਾ ਧਾਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਥੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਸਥ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਆਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਉਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ;

ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਡੰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਧਾਰਕ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦਸਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਪਰਤਾ ਲੈ ਸਕੇਗੀ।

ਅਪੀਲ ।

11. (1) ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਧਾਰਾ 9 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖਿਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਸੰਸੂਚਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਹ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਫੀਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਮਿਤ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ :

ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਢਾਈਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਅਪੀਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਪੀਲਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਜਿੰਨੀ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਹਰਿਕ ਹੁਕਮ ਅੰਤਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀਜ
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ।

ਬੀਜ
ਇਨਸਪੈਕਟਰ।

12. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਮੁਕੱਰਰ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਯੋਗ ਸਮੇਂ, ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੇਤਰ ਪਰਿਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ।

13. (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਮੁਕੱਰਰ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਯੋਗ ਸਮੇਂ, ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੇਤਰ ਪਰਿਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ।

(2) ਹਰਿਕ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਰਥ ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਦਵਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਉਲਿਖਤ ਕਰੇ।

14. (1) ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ —

- (ਉ) ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦੇ —
- ਅਜਿਹੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ; ਜਾਂ
 - ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੁੰਨੀਦਾਰ ਜਾਂ ਮਾਲ-ਪ੍ਰਾਪਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਵਾਲਗੀ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਜਾਂ
 - ਮੁੰਨੀਦਾਰ ਜਾਂ ਮਾਲ-ਪ੍ਰਾਪਕ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਪਿੱਛੋਂ;

ਨਮੂਨੇ ਲੈ ਸਕੇਗਾ;

(ਅ) ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕੇਗਾ;

(ਇ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ, ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ, ਸਭ ਵਾਸਥ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਦਾਬਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਲੈ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਬੀਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲਿਖਤੀ ਤੁਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਉਲਿਖਤ ਮੁੱਦਤ ਲਈ ਜੋ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨ ਹੋਵੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਬੀਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਟਾਕ ਦਾ ਨਿਵੇਦਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹਾ ਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੁਕਸ ਬੀਜ ਦੇ ਕਾਬਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਬੀਜ ਦੇ ਸਟਾਕ ਨੂੰ ਪਕੜ ਸਕੇਗਾ;

(ਸ) ਖੰਡ (੯) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਰਜਿਸਟਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਸਕੇਗਾ; ਅਤੇ

(ਜ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ, ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (੯) ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ ਦਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਬੀਜ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪਾਤਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ

ਬੀਜ	ਇਨਸਪੈਕਟਰ
ਦੀਆਂ	ਸ਼ਕਤੀਆਂ

ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬੀਜ ਹੋਵੇ, ਤੋਨ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਇਹਾਤੇ ਦਾ ਜਿਥੇ ਅਜਿਹਾ ਬੀਜ ਵਿੱਕਰੀ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋਨ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ :

ਪਰੰਤੁ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤੋਨ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਗੀ ਜਦ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਉਸ ਇਹਾਤੇ ਦਾ ਦਬੀਲਕਾਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਅੰਦਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(4) ਜਿੱਥੇ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਰ ਹਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਯਾਦਪੱਤਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸ਼ਤਕ ਕਰਵਾਏਗਾ।

1898 ਦਾ 5

(5) ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ, ਸੰਘਤਾ, 1898 ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 98 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰਟ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਲਈ ਗਈ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੀਜ
ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ
ਦੁਆਰਾ
ਅਪਣਾਇਆ
ਜਾਣ ਵਾਲਾ
ਜਾਬਤਾ ।

15. ਜਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਇਗਾਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ —

(ੳ) ਆਪਣੇ ਇਗਾਦੇ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਇਗਾਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ;

(ਅ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਮੂਨੇ ਲੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇਗਾ।

(2) ਜਦ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ —

(ੳ) ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਅ) ਇਕ ਹੋਰ ਨਮੂਨਾ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜੇਗਾ; ਅਤੇ

(ੳ) ਬਾਕੀ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ, ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖੇਗਾ।

(3) ਜੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਮੂਨੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਇਤਲਾਹ

ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ ਅਤੇ ਤਦ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇਗਾ ਅਤੇ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਜਾਂ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਵਾਏਗਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਰਖੇਗਾ ।

(4) ਜਿਥੇ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਇ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ —

(ਇ) ਉਹ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਵਰਤੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਬੀਜ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੀਜ ਅਜਿਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ, ਉਕਤ ਖੰਡ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਤਤਕਾਲ ਪਰਤਾ ਲਵੇਗਾ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਬੀਜ ਦਾ ਸਟਾਕ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ;

(ਅ) ਜੇ ਉਹ ਬੀਜ ਦਾ ਸਟਾਕ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਉਹ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਟਾਕ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਬਤ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਲਵੇਗਾ;

(ਇ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਜੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੁਕਸ ਬੀਜ ਦੇ ਕਾਬਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਸਲੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਕਿ ਨੁਕਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਕਤ ਖੰਡ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਤਤਕਾਲ ਪਰਤਾ ਲਵੇਗਾ।

(5) ਜਿਥੇ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਸ) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ, ਰਜਿਸਟਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਪਕੜਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਹ, ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਬਤ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਲਵੇਗਾ।

16. (1) ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਨਮੂਨਾ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਰਾਜ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਨਕਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਹਵਾਲੇ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਕਰੀਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਾਰ, ਮੁਕੱਰਰ ਛਾਰ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (ਇ) ਜਾਂ ਖੰਡ (ਇ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਕੌਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤ ਮਿਲਣ ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਮੁਹਰ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਧਾਰਾ 15 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਦ ਉਹ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਅਧੀਨ ਕੌਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਤਦ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਲਿਖਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ ਭੇਜੇਗੀ।

ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ
ਦੀ ਰਿਪੋਟ।

(3) ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਿਪੋਟ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

(4) ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਿਪੋਟ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਧਿਸੂਚਿਤ
ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਬੀਜਾਂ ਦੀ
ਬਰਾਮਦ ਅਤੇ
ਦਰਾਮਦ ਤੇ
ਪਾਬੰਦੀ ।

17. ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ) ਬੀਜੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਜਾਂ ਦਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨ ਕਰਵਾਏਗਾ, ਜੇਕਰ -

- (ੳ) ਉਹ ਉਸ ਬੀਜ ਲਈ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਅਧੀਨ ਉਲਿਖਤ ਪੁੰਗਰਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਪਨ ਦੀਆਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਤ੍ਰੂਪ ਨ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ
- (ਅ) ਉਸ ਬੀਜ ਲਈ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਉਲਿਖਤ ਉਸ ਦੇ ਸਹੀ ਵੇਗਵਾਂ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਲੇਬਲ ਮੁਕੱਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪਾਤਰ ਤੇ ਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ
ਬੀਜ ਪ੍ਰਮਾਣਨ
ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ
ਮਾਨਤਾ ।

ਭੈਨ ।

18. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਬਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ, ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਕੇਗੀ।

19. ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ -

- (ੳ) ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ; ਜਾਂ
 - (ਅ) ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇਗਾ; ਜਾਂ
 - (ਇ) ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕੇਗਾ;
- ਤਾਂ ਉਹ, ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ ਤੇ, ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ -
- (i) ਪਹਿਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ, ਜੁਸਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ; ਅਤੇ
 - (ii) ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੈਦ ਦੀ, ਜੋ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਾਂ ਜੁਸਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ।

ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ
ਜ਼ਬਤੀ ।

20. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਦੋਂ ਉਹ ਬੀਜ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ
ਅਪਰਾਧ ।

21. (1) ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਰਿਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ

ਇਨਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਕੁਂਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭਾਰੀ ਹੋਣਗੇ :

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਯੋਗ ਤਨਦਿਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸੰਸਤੀ ਜਾਂ ਗੁਝੀ ਰਜਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਉਪੇਖਿਆ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਕੁਂਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ. - ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ -

(ਉ) “ਕੰਪਨੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਨਿਗਮ ਬੌਡੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਜਾਂ ਫਰਦਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸਭਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਅ) “ਡਾਇਰੈਕਟਰ” ਦਾ ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡਾਈਵਾਲ।

22. ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨੇਕਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਿਤਵਤ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕੁਂਧ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਵਿਕੁਂਧ ਕੋਈ ਦਾਵਾ, ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨੇਕਨੀਤੀ ਨਾਲ
ਕੀਤੀ ਗਈ
ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ
ਬਚਾਉ।

23. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ।

ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ
ਸ਼ਕਤੀ।

24. ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸਿਧੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੀਜੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਜਾਣ ਲਈ, ਵੇਚਿਆ ਜਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਛੋਟ।

25. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਂ ਚਾਝੁਨ ਲਈ, ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ।

ਨਿਯਮ
ਬਣਾਉਣ ਦੀ
ਸ਼ਕਤੀ।

(2) ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰਵਗਾਮੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਹੇਠ-ਲਿਖਿਆਂ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕਣਗੇ -

(ਉ) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਉਪ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਸਫਰ ਅਤੇ ਰੇਜ਼ਨਾਨਾ ਭੱਤੇ;

- (ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰ;
- (ਇ) ਪ੍ਰਮਾਣਨ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਕਾਜਕਾਰ;
- (ਸ) . ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੀਜ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਖੰਡ
(੮) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੇ ਲੇਬਲ ਲਾਉਣ
ਦਾ ਤਰੀਕਾ;
- (ਹ) ਉਹ ਲੋੜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ
ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ;
- (ਕ) ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਦਰਮਾਸਤ ਦਾ ਡਾਰਮ, ਉਹ ਵੇਰਵੇ
ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਣਗੇ, ਉਹ ਫੀਸ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,
ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦਾ ਡਾਰਮ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ
ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ;
- (ਕਕ) ਉਹ ਮਿਆਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਬੀਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ;
- (ਖ) ਉਹ ਡਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹ ਫੀਸ ਜਿਸ ਦੀ
ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ
ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ
ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਬਤਾ;
- (ਗ) ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਅਤੇ
ਕਰਤਾਵਾਂ;
- (ਘ) ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੀਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਨਮੂਨੇ ਲਏ ਜਾ ਸਕਣਗੇ
, ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਬੀਜ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਬੀਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ
ਲਈ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ;
- (ਙ) ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ
ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਡਾਰਮ ਅਤੇ ਉਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ
ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਫੀਸ;
- (ਚ) ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ
ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ
ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ
- (ਛ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਹਰਿਕ ਨਿਯਮ, ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ,
ਜਿਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ; ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਅੱਗੇ, ਜਦ ਉਹ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੁਲ
ਮੁੱਦਤ ਲਈ, ਜੋ ਇੱਕ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰਮਵਰਤੀ ਇਜਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ,

ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਇਜਲਾਸ ਜਾਂ ਕਮਵਰਤੀ ਇਜਲਾਸਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਉਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੂਪਭੇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਰੂਪਭੇਦ ਕੀਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਿਹੀ ਕਿ ਉਸ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ; ਐਪਰ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪਭੇਦ ਜਾਂ ਬਾਤਲਕਰਣ ਦਾ ਉਸ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਡਾ. ਐਸ. ਸੀ. ਜੈਨ ।

ਸਕੱਤਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ।

ਸਚਿਵ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ।

Secretary to the Government of India.